

Роман КУЛИК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Надія НАВОРИНСЬКА

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИМІРЮВАННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ ТА ЇХ ЗМЕНШЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Сучасні обставини ведення бізнесу вимагають безпосередньої участі держави у регулюванні як трансформаційних витрат, так і трансакційних витрат. Оскільки держава бере участь у певних обсягах трансакційних витрат та у створенні фондів державної політики, вони значно зменшуються із еволюційним розвитком країни. Сьогодні, коли розвиток економіки базується на інтеграційних процесах та взаємодіях, ефективність у її участі держави на всіх рівнях співпраці має бути освоєна на конкурентоспроможності її бізнес-одиниць у ринковому середовищі.

Вітчизняна економіка зазнала значних змін від початку незалежності держави. Отже, існує таке економічне середовище, яке характеризується рівнем не тільки виробництва та управління витратами на захист, а й витрат, що виникають при веденні переговорів, укладенні договорів, контрактів, оборотів, які є юридичними передачами, пов'язаними з передачею.

Внаслідок недосконалості ринкових механізмів та малоефективного державного регулювання ринкової співпраці показник трансакційних витрат національних підприємств є досить високим. Є багато економічних і соціальних причин. Додатковим дестабілізуючим фактором є нездатність їх ідентифікувати більшістю підприємств. Для великого та середнього бізнесу роздроблення витрат з виокремленням трансакційних вважається припустимим, проте для малого бізнесу такий розподіл відсутній. Але саме малі підприємства затрачають значні обсяги своїх ресурсів з метою отримання додаткових економічних вигод.

Саме тому беззаперечною є роль держави у регулюванні трансакційних витрат. Система народного господарства усвідомлює необхідність обґрунтування основ управління та регулювання ринкових відносин та дотримання добросовісної конкуренції.

Вплив держави посилюється під час структурної перебудови економіки, в таких умовах держава частково регулює внутрішні справи в країні. Регулювання може здійснюватися за окремими галузями, так і за системою загалом. Це дуже важливо для економік, які зазнають інституційної трансформації, інституційної реструктуризації, а рівень трансакційних витрат становить значні обсяги. Тому відомий польський економіст і громадський діяч Л. Бальцеревич зазначав, що «для макроекономічної рівноваги кожної країни невидима дія «ринку» повинна доповнюватись «видимою рукою» держави».

У цьому процесі беруть участь основні економічні суб'єкти, а саме держава й підприємства усіх форм власності. Ринку створює інституційне середовище для функціонування певних рамок інституційної природи суб'єктів у їх регулюванні, щодо їх взаємодії, конкретизації та ефективності інституційної природи їх відносин.

Нобелівські лауреати Д. Норт і Дж. Уолліс у своїх наукових працях визначили три основні проблеми трансакційних витрат:

1. місце трансакційних витрат в економіці країни та бізнес-структури та їх трактування на кожному рівні;
2. відсутність методів оцінки трансакційних витрат;
3. проблема включення трансакційних витрат до елементів державного регулювання.

Американські вчені Дж. Уолліс й Д. Норт визначили у своїх працях сутність трансформаційних та трансакційних витрат та запропонували особливості їх розмежування на макрорівні. Науковці також розподіляють ці витрати з двох сторін отримання вигод – покупця та продавця. Для покупця такі витрати сприяють отриманню більш вигідної продукції чи послуги, а з сторони продавця – передачі своїх благ іншим користувачам за більш вигідними умовами. Вони виникають не у момент передачі прав на користування благами, а навпаки до моменту укладення договору і доволі часто можуть служити його першопричиною.

Графічно це можна представити як зміни трансакційних витрат у розвинених країнах: їх загальна сума компенсації збільшується за рахунок зменшення цих витрат на одиницю продукції (собівартості) (рис. 1).

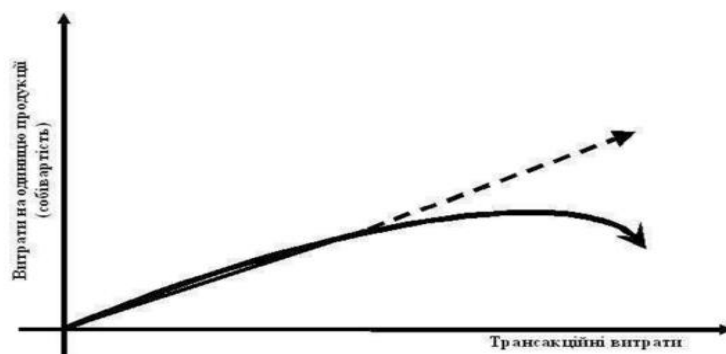

Рис.1.Графік трансакційних витрат в провідних країнах світу

Таке розуміння проблеми ілюструє вартісна модель в економіках розвинених країн (рис. 2). На сукупному рівні всіх складових ВВП на одиницю продукції домінує компонент витрат на оплату праці, а компонент трансакційних витрат обмежений інституційними факторами. Ця модель працює за межами неврегульованих ринків. Очевидно, що тенденція і модель, що панують у розвинених країнах випереджують наукові дослідження та показують самоврегульованість ринковими факторами.

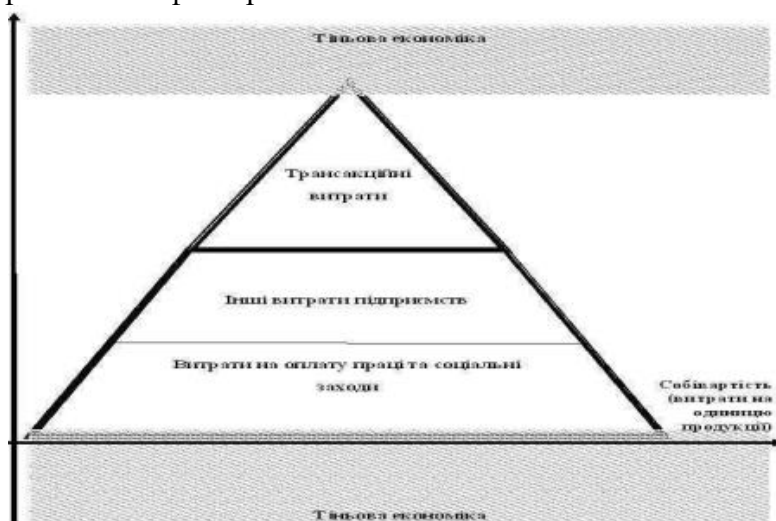

Рис. 2.Схема витрат в прогресивних країнах світу

Представлена схема трансакційних витрат впливає з принципів ведення бізнесу у країнах з великим обсягом тіньової економіки та значною корумпованістю. Для таких країн отримання позитивної динаміки у розмірі трансакційних витрат розтягується на довгий період, хоча на перший погляд бізнес-структури розвиваються відповідно до вимог часу.

Це свідчить про абсолютну залежність зазначеного вище «прогресу» у розвитку вітчизняного підприємництва та національної конкурентоспроможності з властивостями розвитку держави.

Проводячи дослідження трансакційних витрат обов'язково потрібно враховувати рівень державного регулювання бізнесу, створення умов для добросовісної конкуренції, державної підтримки малого і середнього бізнесу, податкові регулювання економіки та інше. Розподіл ринку та відповідальності створюють підґрунтя для виникнення трансакційних витрат, тому варто досліджувати саме наявність основних виробників, їх позиціонування на ринку, шляхи досягнення бажаних результатів, можливість комунікації з споживачем, наявність вільних ніш та інші фактори, що дозволяють зменшити трансакційні витрати.

Список використаних джерел

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затв. Наказом МФУ від 31.12.99 № 318.
 6. Пушкар М. С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : Карт-бланш, 2005. 628 с.
 7. Сапожнікова Н.Г. Розвиток методології та практики корпоративного обліку та звітності : автореф. дис. ... канд. екон. наук :08.00.12. Вороніж, 2009. 48 с.
 8. Сидоренко Р. В. Класифікація звітності підприємства в сучасних умовах господарювання. *Облік і фінанси*. 2012. № 9. С. 135-141.
- Турило А. М. Управління витратами підприємства : навч. посіб. / за заг. ред. А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 120 с

Зоряна ЛИТВИН

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Юрій МІНЧУК

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується посиленням ролі та значенням діяльності підприємств санаторно-курортної галузі. Це особливий вид діяльності, який характеризується значною соціальною спрямованістю послуг лікувального,